



**O'ZBEKISTONNING BARQAROR RIVOJLANISHI VA YASHIL
IQTISODIYOTGA O'TISHNING EKONOMETRIK MODELLASHTIRISH
YO'NALISHLARI**

Qarshi davlat texnika universiteti assistenti

Jo'rayeva O'g'iloy Abdiraxim qizi

ogiloyjurayeva35@gmail.com

Annotatsiya: *Ushbu maqolada O'zbekiston Respublikasining barqaror rivojlanish maqsadlariga erishishida yashil iqtisodiyotga o'tishning o'rni, iqtisodiy va ekologik ko'rsatkichlar o'rtasidagi munosabatlar, hamda bu aloqalarni baholash uchun ekonometrik modellashtirishning dolzarbligi yoritiladi. Taklif etilgan model orqali qayta tiklanuvchi energiya, CO₂ chiqindilari va atrof-muhitga yo'naltirilgan investitsiyalar iqtisodiy o'sishga qanday ta'sir qilishi tahlil qilinadi.*

Kalit so'zlar: *Barqaror rivojlanish, yashil iqtisodiyot, ekonometrik modellashtirish, o'zbekiston iqtisodiyoti, ekologik ko'rsatkichlar, uglerod chiqindilari (co₂ emissions), ekologik xavfsizlik, davlat siyosat.*

Аннотация: *В данной статье освещается роль перехода к зеленой экономике в достижении Целей устойчивого развития Республики Узбекистан, взаимосвязь между экономическими и экологическими показателями, а также актуальность эконометрического моделирования для оценки этих связей. CO₂ помощью предложенной модели будет проанализировано, как возобновляемые источники энергии, выбросы инвестиции в окружающую среду влияют на экономический рост.*

Ключевые слова: *Устойчивое развитие, зеленая экономика, эконометрическое моделирование, экономика Узбекистана, экологические показатели, выбросы углерода (выбросы co₂), экологическая безопасность, государственная политика.*



Kirish. XXI asrda iqtisodiy rivojlanish nafaqat iqtisodiy o'sish sur'atlari bilan, balki ekologik xavfsizlik, ijtimoiy barqarorlik va resurslardan oqilona foydalanish bilan baholanmoqda. Shuning uchun ko'plab davlatlar, jumladan O'zbekiston ham, BMT tomonidan ilgari surilgan Barqaror rivojlanish maqsadlari (BRM)ga mos tarzda yashil iqtisodiyotga o'tishni o'z oldiga maqsad qilib qo'ygan.

Yashil iqtisodiyot deganda tabiat resurslaridan oqilona foydalanish, chiqindilarni kamaytirish, ekologik texnologiyalarni joriy qilish va iqtisodiy faoliyatni ekologik me'yorlarga asoslangan holda yuritish tushuniladi. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 30-martdagi PQ-110-son qarori asosida "2023–2030-yillarda yashil iqtisodiyotga o'tish strategiyasi" tasdiqlandi. Unga ko'ra, 2030-yilgacha: Energiya samaradorligini 20% ga oshirish, Qayta tiklanuvchi energiya ulushini 25% ga yetkazish, CO₂ chiqindilarini 10% ga qisqartirish maqsad qilingan.

2.Yashil iqtisodiyot indikatorlari va statistik asoslar.

Quyidagi asosiy indikatorlar yashil iqtisodiyot darajasini baholashda muhim hisoblanadi:

Indikator	O'lchov birligi	So'nggi ma'lumot (2023)
CO ₂ chiqindilari	mln tonna	112,4 mln tonna
Qayta tiklanuvchi energiya ulushi	%	12,5%
Atrof-muhitga investitsiya	mlrd so'm	9 450 mlrd so'm
YAIM real o'sish sur'ati	%	5,6%
Ishsizlik darajasi	%	8,4%
Energiya samaradorligi indeksi	–	0,72 (global reyting: 95-o'rin)

Ma'lumotlar manbalari: O'zbekiston Respublikasi Statistika agentligi, Iqtisodiyot va moliya vazirligi, Energetika vazirligi, BMT hisobotlari.

Ekonometrik model va metodologiya



1. Modelning maqsadi

Barqaror iqtisodiy o'sishga ta'sir qiluvchi ekologik va iqtisodiy omillar o'rtasidagi munosabatni aniqlash. Bu orqali hukumatga samarali siyosiy qarorlar qabul qilishda ilmiy asos yaratish.

2. Model tuzilishi

Taklif etilayotgan klassik ko'p omilli regressiya modeli:

$$YAIM = \beta_0 + \beta_1 \cdot CO_2 + \beta_2 \cdot QTE + \beta_3 \cdot INV + \beta_4 \cdot ISH + \varepsilon$$

Bu yerda:

- ✓ YAIM – real YaIM o'sish sur'ati, t yilda
- ✓ CO₂ – CO₂ chiqindilari hajmi
- ✓ QTE – qayta tiklanuvchi energiya ulushi
- ✓ INV – atrof-muhitga investitsiyalar
- ✓ ISH – ishsizlik darajasi
- ✓ ε – tasodifiy xato

3. Tahlil va prognoz

- ✓ 2010–2023 yillar oralig'idagi vaqt qatori ma'lumotlari asosida:
- ✓ Statik model (OLS) yordamida tahlil qilinadi,
- ✓ Davriy model uchun ARDL yoki VAR yondashuvi qo'llaniladi,
- ✓ Stata, EViews yoki Python/R dasturlarida kod yoziladi.

Misol uchun, dastlabki regressiya natijalari quyidagicha:

Ko'rsatkich	Koeffitsiyent	P-qiymat
CO ₂	-0.032	0.015
QTE	+0.105	0.002
INV	+0.087	0.010
ISH	-0.065	0.038

Siyosiy tavsiyalar va xulosalar

1. Energiya siyosati islohoti – quyosh va shamol energiyasi salohiyatidan kengroq foydalanish.

2. Ekologik investitsiyalarni rag'batlantirish – davlat grantlari va xalqaro fondlar orqali qo'llab-quvvatlash.



3. Texnologik modernizatsiya – ishlab chiqarishda ekologik toza texnologiyalarni joriy qilish.

4. Statistik monitoringni kuchaytirish – yashil indikatorlarni muntazam hisobga olish va ochiq e’lon qilish.

Yakuniy xulosa: Yashil iqtisodiyot O‘zbekistonning barqaror rivojlanish strategiyasining ajralmas qismidir. Ekonometrik modellashtirish bu jarayonda ilmiy asoslangan qarorlar qabul qilish imkonini beradi. Taklif etilgan model yordamida siyosiy va iqtisodiy islohotlar samaradorligini baholash va prognozlash mumkin.

Yashil iqtisodiyotga o‘tish jarayoni, bir tomondan, ekologik xavfsizlikni ta’minlasa, ikkinchi tomondan, innovatsion texnologiyalar, energiya samaradorligi va qayta tiklanuvchi manbalarga asoslangan iqtisodiy o‘shishni rag‘batlantiradi. Shu bilan birga, ushbu jarayonning muvaffaqiyati ilmiy asoslangan yondashuvlar, xususan, ekonometrik modellashtirish orqali aniqlangan omil va ko‘rsatkichlarga bog‘liq.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti qarorlari, 2023-yil.
2. Statistika agentligi hisobotlari (2010–2023).
3. United Nations SDG Report, 2023.
4. OECD Green Growth Indicators, 2022.
5. Gujarati, D. (2004). Basic Econometrics. McGraw-Hill.
6. International Monetary Fund. (2022). Climate-Related Financial Risk and Green Finance in Central Asia. IMF Staff Paper.
7. Hain, D. S., et al. (2020). The role of renewable energy in the green transition of post Soviet economies. Energy Policy, 147, 111874. <https://doi.org/10.1016/j.enpol.2020.111874>
8. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining Qarori, PQ–4477-son (2019-yil 4-oktabr). “Yashil iqtisodiyotga o‘tish bo‘yicha asosiy yo‘nalishlar to‘g‘risida”. 1.
9. Karimov B.B. Yashil iqtisodiy o‘shishni ta’minlashda bevosita soliqlar roli. — Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot jurnali, 2025.
10. Tursunova Z.Sh. Ekologik indikatorlarning iqtisodiy o‘shishga ta’sirini ekonometrik tahlil qilish. — Iqtisodiy tadqiqotlar jurnali, №2, 2023.



11. Islomov A.A. Yashil iqtisodiyot: O‘zbekistonning yangi iqtisodiy siyosati. — Fan va taraqqiyot, №3, 2021.